

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ПРИДНІПРОВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ БУДІВНИЦТВА ТА АРХІТЕКТУРИ»**

Кафедра безпеки життєдіяльності
(повна назва кафедри)

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з науково-педагогічної
та навчальної роботи
Р.Б.Папірник
2019 року

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Соціально-економічні основи охорони праці та економіка безпеки праці

спеціальність 263 «Цивільна безпека»
(назва навчальної дисципліни)
(шифр і назва спеціальності)

освітньо-професійна програма Охорона праці
(назва освітньої програми)

освітній ступінь бакалавр
(назва освітнього ступеня)

форма навчання денна
(денна, заочна, вечірня)

розробник Шаломов Володимир Анатолійович
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. АНОТАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

В навчальній дисципліні висвітлюються загальні підходи соціальних та пов'язаних з ними економічних основ організації охорони праці на підприємствах будь-якої форми власності; зв'язок економіки безпеки праці з раціональними категоріями сучасного суспільства, проблеми демографії, оцінка затрат на охорону праці та її соціально-економічної ефективності, порядок фінансування охорони праці, економічні проблеми й методи управління охороною праці тощо.

2. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

	Години	Кредити	Семестр	
				VI
Всього годин за навчальним планом, з них:	105	3,5		105
Аудиторні заняття, у т.ч:	46			46
лекцій	30			30
лабораторні роботи	-			-
практичні заняття	16			16
Самостійна робота, у т.ч:	59			59
підготовка до аудиторних занять	6			6
підготовка до контрольних заходів	6			6
опрацювання розділів програми, які не викладаються на лекціях	17			17
виконання курсової роботи	-			-
підготовка до екзамену	30			30
Форма підсумкового контролю				екзамен

3. СТИСЛИЙ ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета вивчення дисципліни – формування у майбутніх бакалаврів умінь та компетенцій з соціально-економічних основ охорони праці, реалізація яких на практиці сприятиме покращенню умов праці, підвищенню її продуктивності, запобіганню професійних захворювань, виробничого травматизму, аварій.

Завдання - засвоєння теоретичних основ і здобуття практичних навичок із розробки та впровадження в практику раціональної побудови трудового процесу, при якій забезпечується висока продуктивність праці, створюються умови для збереження здоров'я працівників, збільшується період їх трудової діяльності.

Пререквізити дисципліни.

«Культура безпеки», «Основи охорони праці», «Вища математика», «Безпека життєдіяльності».

Постреквізити дисципліни.

«Управління цивільною безпекою», «Психологія праці та її безпека», «Державне соціальне страхування від нещасних випадків на виробництві».

Компетентності.

Загальні компетентності: ЗК 01. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні. ЗК 08. Здатність працювати як в команді, так і автономно. ЗК 09. Навики здійснення безпечної діяльності. ЗК 11. Здатність застосовувати знання та навички використання інформаційних і комунікаційних технологій у практичній діяльності. ЗК 12. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми. ЗК05. Здатність використовувати методи фундаментальних наук для розв'язання загальноінженерних та професійних задач.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності: ФК20. Здатність до розуміння: правових засад функціонування держави і основ законодавства України; правових основ цивільного захисту, охорони праці. ФК33. Здатність визначати ризики небезпек, складати карти професійних ризиків, застосовувати міжнародні стандарти щодо аудиту та системи керування охороною праці на підприємстві.

Заплановані результати навчання (відповідно до освітньо-професійної програми «Охорона праці» СВО ПДАБА 2636-2018): РН 10, 32, а саме в результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- вплив умов праці на підвищення її продуктивності;
- принцип покладені в основу методики визначення економічної ефективності заходів з охорони праці;
- показники, які використовують при визначенні середньодобового розміру збитку підприємству;
- показники, які використовують при визначенні величини скорочення втрат робочого часу після впровадження заходів з охорони праці;
- формулу розрахунку зростання продуктивності праці на підприємстві;
- визначення річного економічного ефекту від впровадження заходів з охорони праці;

вміти:

- визначати економічну ефективність заходів з охорони праці;
- визначати показники збільшення ефективного фонду робочого часу при впровадженні заходів з охорони праці;
- визначати втрати робочого часу через тимчасову непрацездатність у числових показниках;
- визначати величину збільшення амортизаційних відрахувань;

- розраховувати річну економію у зв'язку зі скороченням виробничого травматизму й професійних захворювань;

- розраховувати строк окупності витрат на впровадження заходів з охорони праці.

Методи навчання. Практичний, наочний, словесний, робота з книгою.

Форми навчання: аудиторна, позааудиторна, групова, індивідуальна.

4. СТРУКТУРА (ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН) ДИСЦИПЛІНИ

Назва змістових модулів і тем	Кількість годин, у тому числі				
	усього	л	п	лаб	с/р
Змістовий модуль 1. Соціальні основи охорони праці					
1. Захист працівника та його права на безпечну працю – ключова функція охорони праці.	6	4			2
2. Соціальні категорії сучасного суспільства їх зв'язок з працею та безпекою праці.	7	2	2		3
3. Ефективність суспільного виробництва Роль охорони праці у зростанні продуктивності праці.	7	2	2		3
4. Роль охорони праці у збереженні трудових ресурсів.	7	2	2		3
5. Міжнародна організація охорони праці (МОП).	11	6	2		3
Разом за змістовим модулем 1	38	16	8		14
Змістовий модуль 2 Економічні основи охорони праці					
1. Економічне значення та економічні проблеми охорони праці.	7	2	2		3
2. Економічні методи управління охороною праці.	7	2	2		3
3. Оцінка затрат на охорону праці. Фінансування охорони праці.	9	4	2		3
4. Стимулювання охорони праці та заохочення працівників до створення безпечних і здорових умов праці.	7	2	2		3
5. Загальна оцінка соціальної та соціально-економічної ефективності охорони праці.	7	4			3
Разом за змістовим модулем 2	37	14	8		15
Підготовка до екзамену	30				30
Усього годин	105	30	16		59

5. ЛЕКЦІЙНИЙ КУРС

№ зан.	Тема занять	Кількість годин
1, 2	Захист працівника та його права на безпечну працю – ключова функція охорони праці. Державна політика України щодо охорони праці. Гарантії прав громадян на охорону праці відповідно до закону «Про охорону праці». Гарантії прав громадян на охорону праці відповідно до закону «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та профзахворювання, які спричинили втрату працездатності».	4
3	Соціальні категорії сучасного суспільства їх зв'язок з працею та безпекою праці. Соціальний захист та його основні напрямки в сфері праці. Система соціального захисту. Соціальне значення охорони праці.	2

4	Ефективність суспільного виробництва Роль охорони праці у зростанні продуктивності праці. Продуктивність та ефективність праці. Психофізіологічна ефективність праці. Соціальні результати впливу умов праці на працівників. Позитивні та негативні соціальні результати.	2
5	Роль охорони праці у збереженні трудових ресурсів. Основні види соціальних допомог. Соціально-демократична модель скандинавських країн. Неоліберальна модель (США). Неоконсервативна модель (Німеччина). Система Бевериджа (Англія, Ірландія).	2
6, 7, 8	Міжнародна організація охорони праці (МОП). Основні принципи МОП. Завдання МОП. Основні цілі МОП. Структура МОП. Адміністративна рада. Міжнародне бюро праці (МБП). Міжнародний інститут соціально-трудова відносин. Міжнародний навчальний центр МОП. Нормотворча діяльність МОП. Комітет незалежних експертів.	6
9	Економічне значення та економічні проблеми охорони праці. Збільшення фонду робочого часу і ефективність використання обладнання. Економія матеріальних втрат. Плинність кадрів. Аналіз виробничого травматизму.	2
10	Економічні методи управління охороною праці. Принципові аспекти застосування економічних заходів. Економічне стимулювання. Зовнішнє та внутрішнє стимулювання. Прямі та очевидні економічні вигоди.	2
11, 12	Оцінка затрат на охорону праці. Фінансування охорони праці. Витрати, пов'язані з відшкодуванням потерпілим у наслідок травм і професійних захворювань. Пільги та компенсації за важку роботу в шкідливих умовах. Витрати на профілактику травматизму та захворювань. Витрати на ліквідацію наслідків аварій та нещасних випадків. Штрафи та інші відшкодування. Доцільні, частково доцільні та недоцільні витрати. Фінансування профілактичних заходів з охорони праці.	4
13	Стимулювання охорони праці та заохочення працівників до створення безпечних і здорових умов праці. Чинники економічного стимулювання. Методи стимулювання дотримання нормативних вимог охорони праці на підприємстві. Стимулюючі заходи, передбачені законодавством України. Закон України «Про обов'язкове державне соціальне страхування від нещасних випадків на виробництві і професійних захворювань, які призвели до втрати працездатності».	2
14, 15	Загальна оцінка соціальної та соціально-економічної ефективності охорони праці. Показники соціальної ефективності: скорочення кількості робочих місць, скорочення чисельності працівників, збільшення кількості машин і механізмів, зменшення коефіцієнта частоти травматизму, зменшення коефіцієнта тяжкості травматизму, зменшення коефіцієнта частоти профзахворювань тощо. Розрахунок соціально-економічної ефективності. Оцінка соціально-економічної ефективності працезахоронних заходів.	4
	Разом	30

6. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ зан.	Тема занять	Тривалість (годин)
1, 2	Відшкодування шкоди потерпілим внаслідок травм і професійних захворювань. Особливості відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я чи смертю фізичної особи.	4
3, 4	Пільги та компенсації за працю у важких і шкідливих умовах. Порядок надання доплат до тарифної ставки (окладу) за роботу в шкідливих і важких умовах праці.	4
5, 6	Фінансування охорони праці. Особливості порядку фінансування заходів з охорони праці згідно закону України «Про охорону праці».	4
7, 8	Визначення соціальної та економічної ефективності заходів щодо поліпшення умов праці і охорони праці. Витрати на покращення умов і охорони праці. Методика оцінки соціальної і соціально-економічної ефективності заходів щодо покращення охорони праці.	4
	Разом	16

7. ТЕМИ ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ

Лабораторні заняття не передбачені навчальним планом.

8. САМОСТІЙНА РОБОТА

№ п/п	Вид роботи / Назва теми	Кількість годин
1	Підготовка до аудиторних занять	6
2	Підготовка до контрольних заходів	6
3	Опрацювання розділів програми, які не викладаються на лекціях: 3.1. Якість трудового життя як результат і показник стану соціально-трудова відносин. 3.2. Правові засади та механізм соціального партнерства. 3.3. Соціально-психологічний клімат у трудових колективах. 3.4. Режими праці і відпочинку.	17
4	Підготовка до екзамену	30
	Разом	59

9. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Методи контролю знань студентів: усний та письмовий.

10. ПОРЯДОК ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Змістовий модуль 1. Соціальні основи охорони праці.

№ п/п	Вид контролю	Кількість балів
1.	Відвідування лекцій	16
2.	Виконання та захист практичних робіт	32
3.	Контрольна робота	52
	Разом:	100

Відвідування лекцій

Присутність студента на лекції оцінюється в – 2 бали.
Всього 8 лекцій.

Виконання та захист практичних робіт

Всього 2 практичних роботи. Максимальна кількість балів за одну роботу – 16.

№ з/п	Вид критерію	Зміст критерію	Кількість балів за 1 змістовий модуль
1	Відвідування практичних занять	1 бал за відвідування студентом кожного практичного заняття	2
2	Якість виконання і захисту практичного завдання	Студентом обґрунтовано і в повному обсязі розв'язано практичне завдання. При захисті практичного завдання продемонстрована висока якість опанування інструментарієм розв'язання практичних задач.	13-14
		При обґрунтуванні і розв'язанні практичного завдання студентом допущені незначні помилки, які суттєво не знижують якості виконання завдання. При захисті практичного завдання студентом продемонстрована хороша якість опанування інструментарієм розв'язання практичних задач.	7-12
		Виконання і захист студентом практичного завдання зроблені з суттєвими помилками і лише допоміжні запитання викладача дозволяють студенту довести той факт, що опанований ним інструментарій розв'язання задач є достатнім для практичного використання.	1-6
		Виконання і захист практичного завдання зроблені студентом з грубими помилками і не в повному обсязі. Допоміжні запитання викладача не дозволяють студенту довести той факт, що опанований ним інструментарій розв'язання задач є достатнім для практичного використання.	0
		Разом:	0-16

Контрольна робота

Контрольна робота містить 2 запитання, на які студент зобов'язаний дати відповіді у письмовій формі, максимальна кількість балів при вичерпаній відповіді на одне запитання – 26.

Максимальна кількість балів за відповіді на запитання контрольної роботи – 52.
Кількість балів за якість відповіді на одне запитання устанавлюється:

25-26 балів – студент дав вичерпну відповідь на запитання, навів необхідні формули та залежності, графіки, схеми, дав на них ґрунтовні пояснення.

19-24 балів – студент дав повну відповідь на запитання, навів необхідні формули та залежності, графіки, схеми, але не дав достатні пояснення до них.

12-18 балів – студент дав повну відповідь на запитання, але навів тільки частину необхідних формул чи залежностей, графіків, схем, дав недостатні пояснення до них.

7-11 балів – студент розкрив суть запитання, але у відповіді допущені помилки, які принципово не впливають на кінцеву суть відповіді, зроблена спроба навести потрібні формули та залежності, графіки, схеми.

1-6 балів – студент не повністю розкрив суть запитання, у відповіді допущені грубі помилки.

Змістовий модуль 2. Економічні основи охорони праці.

№ п/п	Вид контролю	Кількість балів
1.	Відвідування лекцій	14
2.	Виконання та захист практичних робіт	32
3.	Контрольна робота	54
	Разом:	100

Відвідування лекцій

Присутність студента на лекції оцінюється в – 2 бали.

Всього 7 лекцій.

Виконання та захист практичних робіт

Всього 2 практичних роботи. Максимальна кількість балів за одну роботу – 16.

№ з/п	Вид критерію	Зміст критерію	Кількість балів за 1 змістовий модуль
1	Відвідування практичних занять	1 бал за відвідування студентом кожного практичного заняття	2
2	Якість виконання і захисту практичного завдання	Студентом обґрунтовано і в повному обсязі розв'язано практичне завдання. При захисті практичного завдання продемонстрована висока якість опанування інструментарієм розв'язання практичних задач.	13-14
		При обґрунтуванні і розв'язанні практичного завдання студентом допущені незначні помилки, які суттєво не знижують якості виконання завдання. При захисті практичного завдання студентом продемонстрована хороша якість опанування інструментарієм розв'язання практичних задач.	7-12
		Виконання і захист студентом практичного завдання зроблені з суттєвими помилками і лише допоміжні запитання викладача дозволяють	1-6

	студенту довести той факт, що опанований ним інструментарій розв'язання задач є достатнім для практичного використання.	
	Виконання і захист практичного завдання зроблені студентом з грубими помилками і не в повному обсязі. Допоміжні запитання викладача не дозволяють студенту довести той факт, що опанований ним інструментарій розв'язання задач є достатнім для практичного використання.	0
	Разом:	0-16

Контрольна робота

Контрольна робота містить 2 запитання, на які студент зобов'язаний дати відповіді у письмовій формі, максимальна кількість балів при вичерпаній відповіді на одне запитання – 27.

Максимальна кількість балів за відповіді на запитання контрольної роботи – 54.

Кількість балів за якість відповіді на одне запитання установлюється:

26-27 балів – студент дав вичерпну відповідь на запитання, навів необхідні формули та залежності, графіки, схеми, дав на них ґрунтовні пояснення.

19-25 балів – студент дав повну відповідь на запитання, навів необхідні формули та залежності, графіки, схеми, але не дав достатні пояснення до них.

12-18 балів – студент дав повну відповідь на запитання, але навів тільки частину необхідних формул чи залежностей, графіків, схем, дав недостатні пояснення до них.

7-11 балів – студент розкрив суть запитання, але у відповіді допущені помилки, які принципово не впливають на кінцеву суть відповіді, зроблена спроба навести потрібні формули та залежності, графіки, схеми.

1-6 балів – студент не повністю розкрив суть запитання, у відповіді допущені грубі помилки.

Екзаменаційна оцінка

Максимальна оцінка за екзамен – 100 балів. Екзамен складається з трьох питань теоретичного курсу. Максимальна кількість балів за першу і другу відповідь по 35 балів, за третю – 30 балів.

За відповіді на перше і друге питання екзамену нараховують наступну кількість балів:

– за повну відповідь – 33-35 балів;

– студент дав повну відповідь на запитання, навів необхідні формули та залежності, графіки, схеми, технологічні параметри, але не дав достатні пояснення до них – 22-32 балів;

– студент дав повну відповідь на запитання, але навів тільки частину необхідних формул чи залежностей, графіків, схеми, технологічні параметри, дав недостатні пояснення до них – 11-21 балів;

– студент не повністю розкрив суть запитання, у відповіді допущені грубі помилки – 1-10 балів;

– студент дав неправильну відповідь на запитання - 0 балів.

За відповідь на третє питання екзамену нараховують наступну кількість балів:

– за повну відповідь – 29-30 балів;

– студент дав повну відповідь на запитання, навів необхідні формули та залежності, графіки, схеми, технологічні параметри, але не дав достатні пояснення до них - 20-28 балів;

- студент дав повну відповідь на запитання, але навів тільки частину необхідних формул чи залежностей, графіків, схеми, технологічні параметри, дав недостатні пояснення до них – 10-19 балів;
- студент не повністю розкрив суть запитання, у відповіді допущені грубі помилки – 1-9 балів;
- студент дав неправильну відповідь на запитання - 0 балів.

Підсумкова оцінка з дисципліни визначається як середня балів змістового модуля 1, змістового модуля 2 та екзамену.

Порядок зарахування пропущених занять. Студент повинен опанувати всі пропущені лекції, виконати всі пропущені практичні завдання і підтвердити це викладачеві на поточних заняттях чи консультаціях наступним чином:

- відповісти на всі питання викладача з тієї теми лекції, яка розглядалась на пропущеному занятті;
- виконати практичне завдання, яке вирішувалося на пропущеному практичному занятті, а також свій варіант практичного завдання, яке задавалося додому.

11. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Конституція України: Прийнята на 5-й Сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р., Дніпропетровськ: Пороги, 1996. – 47 с.
2. Беліков А. С., Болібрух Б. В., Шаломов В. А. та ін. Основи охорони праці / Під ред. проф. Белікова А. С. – Дніпро: ПП «Кулик В.В.», 2019. – 452 с.
3. Правові питання охорони праці і екології в будівництві. Ярошевська В.Н. Навч. посібник. – Рівне: РДДУ, 2001.
4. Законодавство України про охорону праці. У 4-х томах. – Київ: Основа, 1995.
5. Людина і праця. Довідник з правових питань / Укл.: Козінцев І.П., Савченко Л.А. – Київ: Юрінком Інтер, 1997. – 366 с.
6. Міжнародна законодавство про охорону праці. У 3-х томах. – Київ: Основа, 1997.
7. Енциклопедія по безпеки и гигиене труда: пер. с англ. / Под. ред. Берюкова А.П. – Москва: Профиздат, 1985. – т.1. – 694 с.
8. Кодекс законів про працю України з постатейними матеріалами / За ред. Вакуленка В.М., Товстенка О.П. – Київ: Юрінком Інтер, 1998. – 1040 с.
9. Дячок М.Г. Основи права. – Львів: МВОУ, 1997. – 152с.

Допоміжна

1. ДНАОП 0.00-4.09-93. Типове положення про комісію з питань охорони праці підприємства.
2. ДНАОП 0.00-4.11-93. Типове положення про роботу уповноважених трудових колективів з питань охорони праці.
3. ДНАОП 0.00-4.12-99. Типове положення про навчання з питань охорони праці.
4. ДНАОП 0.00-4.21-93. Типове положення про службу охорони праці.
5. ДНАОП 0.00-8.03-93. Порядок опрацювання та затвердження власником нормативних актів про охорону праці, що діють на підприємстві.
6. ДНАОП 0.00-8.05-94. Єдина державна система показників обліку умов та безпеки праці.

12. INTERNET-РЕСУРСИ

1. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського [Електронний ресурс]. www.nbuv.gov.ua.

2. Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.kiev.ua>

3. Офіційний сайт Державної служби України з питань праці. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dsp.gov.ua>.

4. Цифровий репозиторій ХНУМГ ім. О. М. Бекетова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eprints.kname.edu.ua>.

Розробник _____ (В.А. Шаломов)

(підпис)

Гарант освітньої програми _____ (А.С. Беліков)

(підпис)

Силабус затверджено на засіданні кафедри безпеки життєдіяльності
Протокол № 5 від « 30 » 09 20 19 року